

Sysmän kunta
kirjaamo@sysma.fi

Viite: Lausuntopyyntö 18.6.2024

Asia: Sysmä, Sysmän koulun alueen asemakaavan muutos, valmistelu/luonnosvaihe

Suunnittelualue, jonka laajuus on noin 22 hehtaaria, sijaitsee Sysmän kunnan keskustaajamassa. Kaava-alueita halkoo Leppäkorventie, etelässä ja lounaassa aluetta rajaavat Väihkyläntie ja Pajulantie, idässä Toivolantie ja pohjoisessa Kortetie ja Kaislatie. Suunnittelualue on kuntakeskuksen rakennettua ympäristöä. Koulun alueen asemakaavan muutoksella on tarkoitus huomioida uusi koulu sekä mahdollistaa liikuntapuiston rakentaminen jo puretun tilapäisen koulun paikalle. Samassa yhteydessä tarkastellaan katujärjestelyjä sekä alueiden käyttötarkoituksia ja rakennusten kaavamerkintöjä.

Aloitustilaisuuden viranomaisneuvottelu (MRL 66 §) on pidetty 24.1.2024.

Lahden museot/Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo lausuu 13.5.2024 päivätyistä kaavan valmistelu/luonnosvaiheen asiakirjoista seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Tiedot suunnittelualueen muinaisjäännöksistä ovat vanhentuneet. Viimeksi se on ollut inventoinnin kohdealueena vuonna 2009 Sysmän keskustaajaman osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventoinnin yhteydessä (*H. Poutiainen ja T. Jussila 2009: SYSMÄ. Keskustaajaman osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi*). Tämän jälkeen tiedot Päijät-Hämeen esihistoriasta ja erityisesti rautakaudesta ovat tarkentuneet ja suunnittelualueelta on arkistotutkimuksessa tunnistettu mahdollinen muinaisjäännös, Toivolan historiallisen ajan kylätontti (muinaisjäännösrekisterin tunnus *Toivola* 1000024238), jonka suojelustatusta ja rajausta ei ole kuitenkaan maastotutkimuksin tarkastettu/määritelty. Entuudestaan suunnittelualueelta tunnetaan neljä muinaismuistolain (295/1963) suojaamaa kiinteää muinaisjäännöstä: rautakautinen kuppikivi ja kaksi kuppikalliota (muinaisjäännösrekisterin tunnuksat *Leppäkorventie 2* 1000020074 ja *Leppäkorventie* 781010087, *Toivolan koulu* 781010092) sekä historiallisen ajan (1700-luvun) asuinpaikka (muinaisjäännösrekisterin tunnus *Vanhainkoti* 1000020073). Lisäksi suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä, sen eteläpuolella, sijaitsee rautakautinen muinaisjäännöskeskittymä (muinaisjäännösrekisterin tunnus *Lopperi* 781010090), joka saattaa jatkua myös suunnittelualueen puolelle.

Edellä esitetyn perusteella museo edellyttää:

- 1) Suunnittelualueella suoritetaan muinaisjäännösinventointi (mainittu laadittavana selvityksenä osallistumis- ja arviointisuunnitelman kohdassa 4.2. (s.12)), joka kohdennetaan a) alueelta tunnettujen muinaisjäännöskohteiden, mutta myös niiden lähialueiden tarkastamiseen, b) alueen rakentamattomien/mylläämättömien osien tarkastamiseen ja c) alueelta tunnistetun Toivolan historiallisen ajan kylätontin suojelustatuksen ja rajojen määrittelyyn. Inventoinnin myötä tiedot alueen historiallisista ja esihistoriallisista jäänteistä ajantasaistetaan, uusien ja jo tunnettujen kohteiden statukset ja rajaukset määritellään/tarkistetaan. Inventoinnin tulokset on huomioitava myös kaavatyössä. Inventoinnin on täytettävä Museoviraston määrittämät laatuvaatimukset niin tutkimuksen, dokumentoinnin kuin raportoinninkin osalta. Alueellinen vastuumuseo valvoo suoritettavia tutkimuksia ja niiden riittävyttä. Inventoinnin raportti on lähetettävä museolle arvioitavaksi.
- 2) Muinaisjäännösten rajat määritellään, merkitään ja yksilöidään indeksinumeroilla (sm-1, sm-2 jne.) kaavakartalle. Kaavamääräys on vastattava Museoviraston määrittelemää muotoa: *Muinaismuistolailalla (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Aluetta koskevista tai siihen liittyvistä suunnitelmista on pyydettyvä alueellisen vastuumuseon (Lahten museot) lausunto. Indeksinumero viittaa kaavaselostuksen kohdenumerointiin.*
- 3) Mahdolliset muut suojeltavat kohteet kuin kiinteät muinaisjäännökset (*muu kulttuuriperintökohteet ja muut kohteet*) rajataan, merkitään ja yksilöidään indeksinumeroilla (s-1, s-2 jne. - jos kohteita on useita) kaavakartalle. Kaavamääräys on syytä esittää Museoviraston ohjeistuksen mukaisesti: *Muu kulttuuriperintökohde/muu kohde. Alueella sijaitsevat rakenteet on säilytettävä. Suuremmista kohteista koskevista suunnitelmista tulee neuvotella alueellisen vastuumuseon (Lahten museot) kanssa. Jos kohteita on useita, lisätään vielä: Indeksinumero viittaa kaavaselostuksen kohdenumerointiin.*
- 4) Kaavan selostuksen kohtaa 3.3.4. *Muinaisjäännökset* (s. 19/41) tarkennetaan siten, että kaavakartalle merkityt kohteet esitellään kaavakartan indeksinumeroihin viitaten (kohteiden tiedoista on käytävä ilmi myös muinaisjäännösrekisterin kohdenumero, tunnus, ajoitus ja tyyppi).

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Kaavaselostuksessa on tunnistettu alueen arvot kulttuuriympäristön osalta. Lähin valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009), *Sysmän kirkonseudun kulttuurimaisema*, sijaitsee noin 700 metriä suunnittelualueesta lounaaseen. Sysmän keskustan alue sijoittuu maakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön, Majutveden pohjoisosan

kulttuuriympäristö – Suurikylä, Kirkonkylä, Otamo (MARY 2006), joka on osoitettu Päijät-Hämeen maakuntakaavassa 2014 ja ulottuu suunnittelualueen eteläosaan. Suunnittelualueen länsipuolella, noin 500 metrin etäisyydellä sijaitsee maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet: Sysmän–Hartolan viljelyseudun maisematyyppiä edustava Rannan kulttuurimaisema sekä Rannan kartano ja kulttuurimaisema, joka on osa Päijät-Hämeen maakunnallista rakennetun kulttuuriympäristön inventointia (MARY).

Kaava-alueen rakennusperintökohteita ovat viranomaisneuvottelussa esille nostetut kulttuurihistorian kannalta kolme keskeistä rakennusta; Leppäkorventie 4 jäljellä olevaa kerrostaloa, Toivolan koulu sekä vanhainkoti.

Alueella on voimassa Sysmän taajaman osayleiskaavan muutos ja laajennus (2021). Osa suunnittelualueesta on osoitettu kaavassa kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi alueeksi (sk) sekä maisema- ja kyläkuvallisesti arvokkaaksi alueeksi (ma). Suunnittelualueelle sijoittuu kolme kulttuurihistoriallisesti merkittävää kohdetta (sk). Suunnittelualueelle on laadittu useita eri-ikäisiä asemakaavoja, joissa ei ole kulttuuriympäristön suojelua koskevia merkintöjä.

Toivolan 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa valmistunut koulu on osa Majutveden pohjoisosan kulttuuriympäristöä. Koulun lisäksi rakennusryhmästä on jäljellä koulun pohjoispuolella sijaitseva, 1950-luvulla valmistunut, alun perin opettajien asuintalo. Arkkitehti Elsi Laisaaren 1950-luvulla suunnittelema vanhainkoti sijaitsee suunnittelualueen kaakkoisosassa. Leppäkorventien länsipuolelle 1969–1971 rakennetut kolme, ja itäpuolelle 1961–1974 valmistuneet kuusi kolmikerroksista punatiilistä kerrostaloa ovat paikallisesti merkittävä, yhtenäinen ja poikkeuksellisen laaja asuinalue Sysmässä. Rakennuksista jäljellä olevat 4 kerrostaloa sijoittuvat Leppäkorventien molemmin puolin ja muodostavat taajamakuvallisesti tärkeän ja edustavan näkymän. Rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäisen ilmeensä hyvin.

Vaikka alueen arvot on kulttuuriympäristön osalta kaava-aineistossa tunnistettu, suunnittelualueelle ei ole osoitettu kaavaluonnoksessa suojelumerkintöjä. Myös vaikutusten arviointi kulttuuriympäristön osalta puuttuu kaavaselostuksesta kokonaan ja selostusta tulee siltä osin täydentää.

MRL 42 § mukaan yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. MRL 54 § mukaan asemakaavaa laadittaessa on maakuntakaava ja oikeusvaikutteinen yleiskaava otettava huomioon. Alueelle laadittu yleiskaava on verrattain tuore, ja Lahden museot edellyttää, että suunnittelualueella sijaitseville kohteille tuolloin yleiskaavassa annetut suojelumerkinnät rakennuskannan osalta siirtyvät

asemakaavaan ja tarvittaessa niitä täydennetään (ei saa purkaa). Yleiskaavan suojelumerkinnän määräys kuuluu: "Kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde/-alue. Alueelle tai kohteeseen kohdistuvat toimenpiteet tulee suunnitella siten, että kulttuurihistoriallisia tai maisemallisia arvoja ei heikennetä." Merkintä koskee Toivolan koulua, kerrostaloja ja vanhainkotiä.

Museolla ei ole valmisteluvaiheen aineistoon muuta huomautettavaa.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

museonjohtaja	Tuulia Tuomi
arkeologi	Esko Tikkala
rakennustutkija	Satu Taivaskallio

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus